

فهرست مطالب

علوم و فنون ادبی دوازدهم

شماره صفحه	فهرست مطالب
۵	نمونه سؤالات نوبت اول و نوبت دوم
۶	آزمون (۱) نوبت اول
۸	آزمون (۲) نوبت اول
۱۰	آزمون (۳) نوبت اول
۱۲	آزمون (۴) نوبت اول
۱۴	آزمون (۵) نوبت اول
۱۶	آزمون (۶) نوبت دوم
۱۸	آزمون (۷) نوبت دوم
۲۰	آزمون (۸) نوبت دوم
۲۲	آزمون (۹) نوبت دوم
۲۵	آزمون (۱۰) نوبت دوم
۲۸	آزمون (۱۱) نوبت دوم
۳۰	آزمون (۱۲) نوبت دوم
۳۲	آزمون (۱۳) نوبت دوم
۳۴	آزمون (۱۴) نوبت دوم
۳۶	آزمون (۱۵) نوبت دوم
۳۸	پاسخنامه تشریحی
۵۳	خلاصه درس‌ها

سوالات آزمون های

ترم اول

و

ترم دوم

آزمون (۱) نوبت اول

- ۱ توضیح زیر، معرفت کدام شاعر است؟
 «او را به سبب آزادی خواهی، به زندان انداختند. تحت تأثیر شاعران گذشته، به ویژه مسعود سعد و سعدی بود. در دوره هفتم مجلس، نماینده مردم شد؛ ولی دست از اندرزهای پرشور آزادی خواهانه و وطن دوستانه برنداشت و در نهایت جانش را در راه آزادی فدا کرد.» (درس ۱) / ۵
- ۲ نثر فارسی دوره بیداری از زمان چه کسی تا حدودی از پیچیدگی فاصله گرفت و به سمت سادگی و روانی پیش رفت و لغات دشوار در آن کمتر شد؟ (درس ۴) / ۵
- ۳ نگرش شاعران و نویسندگان دوره مشروطه، نسبت به جهان بیرون تغییر یافت و از و ذهنیت گرایی به و عینیت گرایی تغییر کرد. (درس ۴) / ۱
- ۴ از بارزترین ویژگی های ادبیات دوره بیداری چیست؟ یکی از شاخص ترین شاعران این دوره را نام ببرید. (درس ۴) / ۱
- ۵ مدیر هریک از نشریات زیر، چه کسانی بودند؟
 ○ الف) بهار ○ ب) نوبهار ○ پ) نسیم شمال ○ ت) صوراسرافیل (درس ۱) / ۱
- ۶ لغت در لغت به معنی و نشر به معنی است. (درس ۶) / ۵
- ۷ استاد شهریار در بیت زیر به چه چیزی اشاره کرده است؟
 «نه خدا توانمش خواند نه بشر توانمش گفت متحیرم چه نامم شه ملک لافتی را»
 ○ الف) آیه قرآن ○ ب) حدیث ○ پ) مثل عربی (درس ۶) / ۵
- ۸ بدیع در ادب فارسی به مجموعه آرایه هایی گفته می شود که بر زیبایی و سخن می افزاید. (درس ۳) / ۱
- ۹ در بیت زیر، آرایه مراعات نظیر بین کدام واژه ها ایجاد شده است؟ مشخص نمایید.
 «باغ باران خورده می نوشید نور لرزشی در سبزه های تر دویید» (درس ۳) / ۵
- ۱۰ در بیت «افروختن و سوختن و جامعه دریدن / پروانه ز من، شمع ز من، گل ز من آموخت»:
 الف) «لغت ها» را مشخص کنید.
 ب) چه نوع «لغت و نشری» در بیت، مشاهده می شود؟ / ۱
- ۱۱ آرایه تضمین را در بیت زیر پیدا کرده و ارتباط آن را با قسمت های دیگر بیت، مشخص کنید.
 «ایوب با چندین بلا، کاندرا بلا شد مبتلا پیوسته این بودش دعا: الصبر مفتاح الفرج» (درس ۳) / ۱
- ۱۲ فرق تضاد و تناقض را بنویسید. (درس ۶) / ۵
- ۱۳ در کدام یک از ابیات زیر، آرایه «تناقض» مشاهده می شود؟ دلیل خود را بنویسید.
 الف) بگویم تا بدانند دشمن و دوست که من مستی و مستوری ندانم
 ب) دولت فقر خدایا به من ارزانی دار کاین کرامت سبب حشمت و تمکین من است / ۱
- ۱۴ برش آوایی «- - / U - U - / U - U - / U -» را به شکل دیگری بنویسید. (درس ۲) / ۵

آزمون (۱۵) نوبت دوم

- ۱/۵ (درس ۷) اولین رمان تاریخی ادبیات معاصر را چه کسی و با چه نامی نوشت؟
- ۲/۵ (درس ۷) دو نفر از پیشگامان شعر نو را نام ببرید.
- ۳/۵ (درس ۴) «گرایش به قالب‌های به تدریج زمینه را برای ظهور شعر نو فراهم کرد.»
- ۴/۱ (درس ۷) یک رمان برای هر یک از نویسندگان زیر، نام ببرید.
الف) هوشنگ گلشیری: (ب) امین ففقی:
- ۵/۵/۵ (درس ۱) عبارت زیر، معرف کدام شاعر است؟
«در به کارگیری تعبیرات عامیانه و آفریدن اشعاری ساده و روان مهارت بسیار داشت. در طنز و هجو و هجا چیره‌دست بود. وی از شعرهای غربی نیز ترجمه‌هایی منظوم پدید آورده است که در نوع خود ابتکاری محسوب می‌شود.»
- ۶/۱ (درس ۱۰) با توجه به سبک دوره شعر معاصر، کدام مورد درست و کدام نادرست است؟
الف) گرایش به نماد در تصاویر شعری بیشتر می‌شود.
ب) آرایه‌های بیانی و بدیعی به صورت طبیعی وارد شعر نمی‌شود.
پ) علاوه بر قالب‌های سنتی، قالب نیمایی و سپید پرکاربرد است.
ت) صور خیال، جدید و نو هستند و تکرار تصاویر شاعران دوره‌های قبل نیستند.
- ۷/۱ (درس ۹) دو معنای «بوستان» را بنویسید.
- ۸/۱ در عبارت «دو کس دشمن ملک و دین‌اند: پادشاه بی‌حلم و زاهد بی‌علم» چه نوع آرایه‌ای بارز است؟ نوع آن را بنویسید.
- ۹/۵/۵ (درس ۱۲) «در آرایه «اسلوب معادله»، معمولاً مفهومی در یک مصراع یا بیت و مفهومی در مصراع یا بیتی دیگر برای تأکید آن می‌آید.»
- ۱۰/۱/۵ با توجه به بیت زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید.
«چنان سایه گسترده بر عاملی
که زالی نیندیشد از رستمی»
الف) کدام کلمه، دارای «ایهام تناسب» است؟
ب) معانی مختلف آن را بنویسید.
پ) کلمه دارای «ایهام تناسب» با کدام واژه «تناسب» دارد؟
- ۱۱/۵/۵ ارتباط میان واژه‌های مشخص شده در بیت زیر، سبب پیدایش کدام آرایه ادبی شده است؟
«سر من مست جمالت، دل من رام خیالت
گهر دیده نثار کف دریای تو دارد»
- ۱۲/۱ در ابیات زیر، یکی از آرایه‌های «اسلوب معادله، اغراق، حسن تعلیل و حس آمیزی» را مقابل هر بیت بنویسید.
الف) باران همه بر جای عرق می‌چکد از ابر
ب) بیابانی آمدش ناگاه پیش
پ) گریه دائم سیاهی را نبرد از بخت من
ت) گفتمش: شیرین‌ترین آواز چیست؟
پیداست که از دست کریم تو حیا کرد
ز تابیدن مهر پهناش پیش
زاغ را بسیاری باران نسازد پرسپید
چشم غمگینش به رویم خیره ماند

آزمون (۱۵) نوبت دوم

۰/۵

نظم همسان «مستفعلُ مستفعلُ مستف» را به صورت ناهمسان بنویسید.

۱۳

۱

اختیارات زبانی به چند دسته تقسیم می‌شود؟ آن‌ها را نام ببرید.

۱۴

۱/۵

پس از تعیین پایه‌های آوایی و وزن بیت زیر، نام بحر آن را بنویسید.

۱۵

«پر از مثنوی‌های رندانه است / شب شعر عرفانی چشم تو»

۰/۵

در مثال‌های زیر، هر جا همزه حذف شده است، مشخص کنید.

۱۶

الف) مرد افکن (- - -) / ب) از ایشان (- - -)

۰/۵

با توجه به اختیار وزنی شاعر، کدام مورد، درست است؟

۱۷

الف) آوردن فاعلاتن به جای فاعلاتن / ب) آوردن فاعلاتن به جای فاعلاتن

۱/۵

پس از تعیین پایه‌های آوایی، نشانه‌های هجایی بیت زیر را بنویسید و نوع اختیارات وزنی به کار رفته در آن را تعیین کنید.

۱۸

«هر چه داری اگر به عشق دهی / کافر مگر جوی زیان بینی»

۰/۵

اگر شاعر در بیتی از شعر خویش، به جای مفاعِلن (- U - U)، مفتعلن (- U U -) بیاورد، از کدام اختیار شاعری بهره برده است؟

۱۹

۱

شعر احمد عزیزی را از نظر ویژگی‌های فکری و ادبی شعر انقلاب بررسی کنید.

۲۰

«حضرت زهرا دلش از یاس بود / دانه‌های اشکش از الماس بود»

متن زیر از داستان «دو کیوتر، دو پنجره، یک پرواز»، اثر سیدمهدی شجاعی را از نظر ویژگی‌های داستان‌های بعد از انقلاب اسلامی در

۲۱

قلمرو فکری بررسی کنید.

«من و تو، هر دو یک لحظه از حرفمان برگشتیم، بر اساس قراری که نداشتیم، پدر با تعجب و حیرت رضایت‌نامه تو را نوشت و مرا گفت که صبر کن راند که آمد، تو می‌روی و من سر تکان دادم و هیچ نگفتم.»

۱/۵

نثر علامه دهخدا را از نظر زبانی و ادبی مورد بررسی قرار دهید.

۲۲

«گفت: نخور، عسل و خربزه با هم نمی‌سازند! نشنید و خورد یک ساعت دیگر یارو را دید؛ مثل مار به خودش می‌پیچید. گفت: نگفتم نخور، این دوتا با هم نمی‌سازند؟ گفت: حالا که این دو تا خوب با هم ساخته‌اند که من یکی را از میان بردارند.»

۱

شعر زیر را در دو سطح فکری و ادبی بررسی کنید. (از هر سطح یک مورد)

۲۳

«افسوس که افسانه‌سرایان همه خفتند / اندوه که اندوه‌گساران همه رفتند

یک مرغ گرفتار در این گلشن ویران / تنها به قفس ماند، هزاران همه رفتند

خون بار بهار از مژه در فرقت احباب / کز پیش تو چون ابر بهاران همه رفتند»

پاسخ‌نامه آزمون (۱۱)

علوم و فنون ادبی

۱

فُرخی یزدی (۵/۵)

۲

فائِم مقام فراهانی (۵/۵)

۳

کَلّی نگرى (۵/۵) - جزئی نگرى (۵/۵)

۴

توجّه به مردم (۵/۵) - ابوالقاسم لاهوتی یا فرّخی یزدی (۵/۵)

۵

الف) میرزا یوسف‌خان اعتصامی آشتیانی (پدر پروین اعتصامی) (۲۵/۵)

ب) ملک الشعراء بهار (۲۵/۵)

پ) سید اشرف‌الدین گیلانی (۲۵/۵)

ت) میرزا جهانگیرخان (۲۵/۵)

۶

پیچیدن (۲۵/۵) - گستردن (۲۵/۵)

۷

مورد «ب» حدیث (۵/۵)

۸

لفظی (۵/۵) - معنوی (۵/۵)

۹

باغ (۲۵/۵) - سبزه‌ها (۲۵/۵)

۱۰

الف) افروختن (۲۵/۵) - سوختن (۲۵/۵) - جامه دریدن (۲۵/۵)

ب) نامرتب (نامنظم یا مشوّش) (۲۵/۵)

۱۱

الصبر مفتاح الفرج (۵/۵) - ایوب (۲۵/۵) - بلا (۲۵/۵)

۱۲

تضاد آوردن دو امر متضاد است بدون آن که متناقض هم باشند (۲۵/۵)

درحالی که تناقض تضاد در یک امر است. درند و مرامر (۲۵/۵)

۱۳

ب: دولت فقر (۵/۵) در معنای ظاهری دولت فقر، تناقض وجود دارد زیرا

فقر و نداری نمی‌تواند توانگری و دولت‌مندی باشد. (۵/۵)

۱۴

-- U / - U -- / UU -U / - U -- (۵/۵)

۱۵

هُ (U) کوتاه تَلَقُّظ کردن مصوّت بلند (هو) (۲۵/۵)

۱۶

-- UU -- / UU -- / UU -- (۲۵/۵)

مستفعلٌ مستفعلٌ - مستفعلٌ مُستف (۲۵/۵)

۱۷

الف) بیاموز (۵/۵) ب) گیاه (۵/۵)

۱۸

الف) بلند تَلَقُّظ کردن مصوّت کوتاه (۵/۵)

ب) حذف همزه (۵/۵)

۱۹

فر یا د کِ دَر رَه گُ دَر آ د م خا کِ
بَس دا نِ فِ شالا دَن دُ بَ سی دا م تَ نِ دَن د

اختیار زبانی بلند تلفظ کردن مصوّت کوتاه ر (۵/۵)

۲۰

	هَم مَت طَ لَ بَزَ با طِ نِ پِی را نِ سَن حَر خِی ز			
(۵/۵)	زِی را کِ ی کِی را زِ دُ عا لَم طَ لَ بی دَن د			
	U - - U U - - U U - - U U - -			
(۵/۵)	مستفعلٌ	مستفعلٌ	مستفعلٌ	مُستف (فَعْلُن)

مفعولٌ مفاعیلٌ مفاعیلٌ فَعولن (۵/۵)

۲۱

بیت ۱ - دستِ زمانه = تشخیص (اضافه استعاری - استعاره مکنّیه) (۲۵/۵)
- گریه و شکوه = تناسب

بیت ۲ - سیل خون = تشبیه بلیغ اضافی (مجاز از اشک) (۲۵/۵)

بیت ۳ - چون ارغنون = تشبیه - چرخ = تشخیص و استعاره از آسمان (۲۵/۵)

بیت ۴ - نگریم، درد و ناله = مراعات نظیر - خانه و درد = تناسب (۲۵/۵)
واج آرای صامت «ن»، «د» و «م»

۲۲

الف) طولانی بودن و پیوستگی جملات (۲۵/۵) ساده و قابل فهم بودن زبان نثر (۲۵/۵)
ب) اتکا به قابلیت خود بدون کمک خواستن از دیگران برای رسیدن به
مقام و بزرگی (۲۵/۵) توجّه به موضوعات سیاسی و اجتماعی (۲۵/۵)

۲۳

الف) توجّه به مردم (۲۵/۵) ب) وطن (۲۵/۵)

پ) آزادی (۲۵/۵) ت) قانون (۲۵/۵)

۲۴

الف) نثر ساده و عامیانه (۵/۵) ب) بهره‌گیری از آرایه تکرار (۵/۵)

استفاده از اصطلاحات و کنایات

پاسخ‌نامه آزمون (۱۲)

علوم و فنون ادبی

۱

عَلّامه علی‌اکبر دهخدا (۵/۵)

۲

حقوق مدنی زنان (۵/۵) - تعلیم و تربیت نوین و همگانی (۵/۵)

۳

انتقادی (۲۵/۵) و طنزآمیز (۲۵/۵)

۴

الف) درست (۲۵/۵) ب) نادرست (۲۵/۵)

پ) درست (۲۵/۵) ت) نادرست (۲۵/۵)

۵

الف) محمدباقر میرزا خسروی (۵/۵) ب) رمان (داستان) (۵/۵)

۶

گل (۲۵/۵) - خار (۲۵/۵)

۷

مورد «پ» حدیث (۵/۵)

ب) فکری: وطن (۰/۲۵) - ادبی: آتش جهالت = اضافه تشبیهی (۰/۲۵) - آتش و بریان = تناسب

۲۲

سطح زبانی: زبان ساده و روان و عامه فهم (۰/۵) - استفاده از لغات عربی مترادفات سطح فکری: توجه به مسائل اجتماعی و سیاسی زمان (۰/۵)

۲۳

قالب شعر، مستزاد است. (۰/۲۵) دریای استبداد = اضافه تشبیهی (۰/۲۵) دریا و موج = تناسب (۰/۲۵) - کشتی ملت = اضافه تشبیهی (۰/۲۵) گرداب بلا = اضافه تشبیهی - تلاطم، کشتی و گرداب = مراعات نظیر بحر، کشتی و ناخدا = تناسب - مملکت، کشتی است، حوادث، بحر است و استبداد، خس است = تشبیه - کشتی، کشتی نشین و ناخدا = مراعات نظیر

پایه صحیح فاصله آژموج (۱۳)

علوم و فنون ادبی

۱

مضامین کلی و ذهنی (۰/۲۵) - مسائل اخلاقی (۰/۲۵) و عارفانه سرایی و غزل گویی کارایی خود را از دست داد - مضامین سیاسی (۰/۲۵)، اجتماعی (۰/۲۵) و وطنی رونق گرفت.

۲

الف) نادرست (۰/۲۵) ب) نادرست (۰/۲۵)
پ) درست (۰/۲۵) ت) درست (۰/۲۵)

۳

عَلَّامَه عَلِيَّ اكْبَرِ دَهخدا (۰/۵) سَرُوش (۰/۵)

۴

الف) زبانی (۰/۵) ب) فکری (۰/۵)

۵

چون جواب احمق آمد خامشی (مصراع اول) = تلمیح به «جواب الاحمق السكوت» (۰/۵)

۶

تضمین به آیه «جنات تجری تحت الانهار» (۰/۲۵) با قصر و حوری سرشت تناسب دارد. (۰/۲۵)

۷

مورد «ب» دو - یک (۰/۵)

۸

سجع (۰/۲۵) - جناس (۰/۲۵) - ترصیع = بدیع لفظی
اغراق (۰/۲۵) - ایهام (۰/۲۵) یا تضاد = بدیع معنوی

۹

تعامل (۰/۵) معنایی (۰/۵)

۱۰

الف) نامرتب (مشوش) (۰/۵) ب) لغت دوم = شنیدم (۰/۲۵)
نشر اول = ملامت (۰/۲۵)

۱۱

الف) پخته و خام (۰/۲۵) تضاد (۰/۲۵) ب) حاضر غایب (۰/۲۵) تناقض (۰/۲۵)
پ) با توایم و با تونه ایام (۰/۲۵) تناقض (۰/۲۵)

۸

تلمیح به «انا الحق» (۰/۵) - جمله ای که منصور حلاج بر زبان راند. (۰/۵)

۹

سه متناقض نما (۰/۲۵) - در خاک غلتیدن فلک شرم سرافرازی (۰/۵) - معراج ز پا افتادن (۰/۲۵)

۱۰

الف) بدیع لفظی (۰/۵) ب) بدیع معنوی (۰/۵)

۱۱

اشاره کردن با گوشه چشم (۰/۲۵) - ضمانت کردن یا متعهد شدن به انجام کاری (۰/۲۵)

۱۲

الف) دو لف و نشر (۰/۵) ب) مرتب (۰/۲۵) مرتب (۰/۲۵)

پ) عفو و خشم (۰/۲۵) - مهر و کین (۰/۲۵)

۱۳

پ) بیا (۰/۲۵) ت) دیار (۰/۲۵)

۱۴

مورد «پ» فتحه (ـ) (۰/۵)

۱۵

از تکرار متناوب (۰/۲۵) دو پایه یا رکن (۰/۲۵)

۱۶

الف) کوتاه تلفظ کردن مصوت های بلند (۰/۵)

ب) حذف همزه (۰/۵)

۱۷

نَ	بِی	نِی	بَا	غ	بَان	جُنْ	کُلْ	بِ	کَا	رَدْ
چ	مَ	ی	عَمْ	خُ	رَدْ	تَا	گَلْ	بْ	رَا	رَدْ
-	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-

بلند تلفظ کردن مصوت کوتاه (۰/۲۵) حذف همزه (۰/۲۵)

۱۸

مورد «ب» (۰/۵) از آن = زان (۰/۵)

۱۹

دی	شی	خ	با	چ	را	غ	ه	می	گشت	ت	گر	د	ش	ر
ک	دی	و	د	م	ل	م	ا	ن	سا	ن	ما	ر	ز	ست
-	-	-	-	U	U	-	-	U	U	-	U	U	-	U
			مستفعلن			مفاعیل			مستفعلن			فعل (۰/۵)		

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن (۰/۵)

۲۰

شعر، تصویری است از اوضاع نابه سامان و استبدادی آن روزگار (۰/۵) سروده علامه دهخدا که در رنای میرزا جهانگیرخان صوراسرافیل، دوست دهخدا و سردبیر روزنامه صوراسرافیل است. (۰/۵)

۲۱

الف) فکری: توجه به مردم (۰/۲۵) - ادبی: چون خدایان = تشبیه - ارباب و دهاقین = تضاد (۰/۲۵)

۱۷

مورد «الف» شا / واز (۰/۲۵) مورد «ب» شا / هنگ (۰/۲۵)

۱۸

مورد «ب» (۰/۵)

۱۹

مَن	نَدَا	نِسْ	تَمَّ	زَوَّ	وَلَّ	كَيْ	تُبِي	مِهْ	رُ	وَ	فَا	يِي
-	-	-	U	-	-	U	U	-	-	U	U	-
(۰/۵)												
عَهْد	نَا	بَسْ	تَنَ	زَانَ	يَهْ	كَيْ	بِنَ	دِي	ئِي	نَا	پَا	يِي
-	-	-	U	U	-	-	U	U	-	-	U	U
(۰/۵)												
فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن

اختیار شاعری: در هر دو مصراع، هجای اول رکن اول بلند است که باید کوتاه باشد. (۰/۵)

۲۰

شکل جدیدی از وزن را ایجاد کرد؛ به این صورت که قید تساوی هجاهای دو مصراع را برداشت و دست شاعر را در سرودن شعر باز گذاشت؛ بی آن که از زیبایی موسیقایی وزن قدیم بکاهد. (۰/۷۵)

۲۱

سطح فکری: قالب شعر، غزل حماسی انقلاب است. شاعر به مفاهیم انتزاعی روی آورده است. فرهنگ دفاع مقدس و شهادت و پایداری در برابر دشمن درون مایه اصلی این شعر است.
سطح زبانی:
- واژگان متناسب با شهادت، ایثار، وطن دوستی، جبهه و جنگ است.
- زبان و واژگان شعری در خدمت مفاهیم انتزاعی است.
سطح ادبی: تقلید از سبک خراسانی مشهود است.
- قالب سنتی غزل به کار گرفته شده است.
(ذکر دو مورد، هر مورد (۰/۷۵))

۲۲

مضمون دوران انقلاب به کار رفته است. مقاومت و استکبارستیزی درون مایه اصلی این بخش از نوشته است. به توصیف و ستایش از خود گذشتن فرزندان ایران اشاره دارد. (ذکر دو مورد، هر مورد (۰/۵))

۲۳

ویژگی‌های فکری: توجه به مضامین مذهبی و طرح اسطوره‌های تاریخ اسلام مانند حضرت زهرا عَلَيْهَا السَّلَامُ (۰/۵)
ویژگی‌های ادبی:
- بهره‌گیری از قالب سنتی مثنوی،
- کاربرد آرایه‌های ادبی نظیر استعاره، مراعات نظیر و... (۰/۵)

۲۴

زبانی:
- وجود تکلف و تصنع با به کارگیری کلمات و ترکیبات عربی
- تقلید از زبان سبک سعدی در گلستان (۰/۵)
ادبی: نثر مسجع و موزون با به کارگیری آرایه سجع
- کاربرد آرایه‌های تشبیه و جناس ناقص (۰/۵)

۳

داستان کوتاه (۰/۵)

۴

قانون و قانونمندی (۰/۵)

۵

الف) درست (۰/۲۵)

ب) درست (۰/۲۵)

پ) نادرست (نثر داستانی این دوره تنوع مضمون دارد). (۰/۲۵)

ت) نادرست (مکتب‌های فلسفی و ادبی قرن ۱۹ و ۲۰ اروپا حضوری تأثیرگذار دارند). (۰/۲۵)

۶

آتش خاموش (اولین تجربه داستان‌نویسی) (۰/۵) سووشون (اوج داستان‌نویسی) (۰/۵)

۷

اسلوب معادله (۰/۵)

۸

تضمین (۰/۵)

۹

مراعات نظیر (۰/۵)

۱۰

مهر: ۱- عشق (۰/۲۵) ۲- خورشید (۰/۲۵)

۱۱

الف) آیت (۰/۵) ب) نشانه - آیه قرآن (۰/۵)

پ) تفسیر (۰/۵)

۱۲

«با لب خاموش سخن می‌گویم»، تناقض دارد. (۰/۵)

۱۳

الف) اسلوب معادله (مصراع دوم، معادل معنایی برای مصراع اول است). (۰/۲۵)
ب) اغراق (مصراع اول) (۰/۲۵)

پ) حس آمیزی (ترانه‌های شیرین، بهانه‌های رنگین) (۰/۲۵)

ت) حسن تعلیل (مصراع اول دلیلی ادعایی و خیالی برای وجود شکوفه گلنار در لابه‌لای برگ‌های درخت است). (۰/۲۵)

۱۴

مورد «ب» مفتعلن فاعلاتن مفتعلن فع (۰/۵)

۱۵

دو نوع اختیار (۰/۲۵): اختیار شاعری «زبانی» و «وزنی» (۰/۵)

۱۶

هر	دَ	مَز	سَر	گَش	تَ	گِ	چُن	گَر	د	مِ	پِ	چَم	بِ	خُد
-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	-	U
(۰/۵)														
هَم	رَ	هَانَ	رَفَ	تَنَ	دُ	مَنَ	تَنَ	هَا	بِ	صَح	رَا	مَانَ	دِ	أَمَ
-	U	-	-	-	U	-	-	-	U	-	-	-	-	U
(۰/۵)														
فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن	فاعلاتن

وزن: رمل مثنی محذوف (۰/۲۵)

پاسخنامه آزمون (۱۵)

علوم و فنون ادبی

۱

محمدباقر میرزا خسروی (۰/۲۵) - شمس و طغرا (۰/۲۵)

۲

تقی رفعت (۰/۲۵) - بانو شمس کسمایی (۰/۲۵) - ابوالقاسم لاهوتی - جعفر خامنه‌ای - نیما یوشیج

۳

کم کاربرد یا نوین (۰/۵)

۴

الف) بره گمشده راعی (۰/۵) (ب) دهکده پرمال (۰/۵)

۵

ایرج میرزا (۰/۵)

۶

الف) درست (۰/۲۵) (ب) نادرست (۰/۲۵)

پ) درست (۰/۲۵) (ت) نادرست (۰/۲۵)

۷

۱- باغ و بوستان (۰/۵) - کتاب سعدی شیرازی (۰/۵)

۸

لف و نشر (۰/۵) - مرتب یا منظم (۰/۵)

۹

ذهنی (۰/۲۵) محسوس (۰/۲۵)

۱۰

الف) زال (زالی) (۰/۵)

(ب) پیرو سالخورده (۰/۲۵) - پدر رستم (۰/۲۵)

(پ) رستم (رستمی) (۰/۵)

۱۱

مراعات نظیر (تناسب) (۰/۵)

۱۲

الف) حسن تعلیل (۰/۲۵) (ب) اغراق (۰/۲۵)

(پ) اسلوب معادله (۰/۲۵) (ت) حس آمیزی (۰/۲۵)

۱۳

مفعول مفاعیل مفاعیل فاعولن (۰/۵)

۱۴

دو دسته (۰/۲۵) تغییر کمیت مصوت‌ها: الف) کوتاه تلفظ کردن مصوت بلند (۰/۲۵) - بلند تلفظ کردن مصوت (۰/۲۵) کوتاه حذف همزه (۰/۲۵)

۱۵

پُ	رَز	مَث	نَ	وِی	هَا	یِ	رِن	دَا	نِ	اَسْت
شَ	بِ	شَع	رِ	عَر	فَا	نِی	یِ	چِش	م	تُ
(۰/۵)	-	-	U	-	-	U	-	-	U	-
(۰/۵)	-	-	U	-	-	U	-	-	U	-

بجر متقارب مثنون محذوف (۰/۵) (فاعولن فاعولن فاعولن فعل)

۱۶

الف) مر / دف / کن (۰/۲۵) (ب) ا / زی / شان (۰/۲۵)

۱۷

«الف» (۰/۵)

۱۸

هَر	چِ	دَا	رِی	آ	گَر	بِ	عِش	قِ	دِ	هَی
کَا	فَ	رَم	گَر	جُ	وِی	زِ	یَا	بِی	نِی	(۰/۵)
(۰/۵)	-	-	-	U	-	U	-	-	-	(۰/۵)

- ابدال: به جای «فعلن»، در انتهای مصراع دوم آمده «فعلن» است. (۰/۵)

۱۹

قلب (۰/۵)

۲۰

الف) فکری: توجه به اسوه‌های تاریخ اسلام که در این شعر اشاره به

حضرت زهرا علیها السلام است. (۰/۵)

(ب) ادبی: یاس: تکرار (۰/۵) یاس، پیغمبر است: تشبیه - دانه رنگ،

الماس‌پور: تشبیه - قالب شعر مثنوی است.

۲۱

موضوع داستان، دفاع مقدس است. (۰/۵)

همراهی خانواده‌ها برای شرکت فرزندان‌شان در جنگ تحمیلی و دفاع از

وطن (۰/۵) یا توصیف و ستایش از خودگذشتگی فرزندان ایران.

۲۲

الف) زبانی: نثر ساده و عامیانه (۰/۵) یا عاری و خالی از لغات عربی

(ب) ادبی: مثل مار: تشبیه (۰/۵) - نخور، گفت، با هم و نمی‌سازند: تکرار /

ساخته‌اند و نمی‌سازند: تضاد. (۰/۵)

۲۳

الف) سطح ادبی: افسوس و اندوه: تناسب (۰/۲۵) مرغ، گلشن و هزاران:

استعاره (۰/۲۵) یا مرغ گرفتار و قفس: تناسب - ماند و رفتند: تضاد - چون ابر: تشبیه.

(ب) سطح فکری: حسرت به دلیل از دست دادن آزادی خواهان (۰/۲۵) اشاره

به مضامین و اندیشه‌های سیاسی و اجتماعی (۰/۲۵) یا اشاره شاعر به اوضاع

نابسامان و پریشان دوره مشروطه.

کلیات:

- ◆ بدیع ← به معنی تازه و نو
- ◆ بدیع در اصطلاح ادبی ← به مجموعه آرایه‌هایی گفته می‌شود که بر زیبایی لفظی و معنایی سخن می‌افزایند.
- برخی از مهم‌ترین آرایه‌های بدیع معنوی:
- (۱) مراعات نظیر (تناسب) (۲) تلمیح (۳) تضمین

مراعات نظیر:

- ◆ تعریف مراعات نظیر (تناسب) در لغت: مراعات تناسب‌ها و هماهنگی‌ها
- ◆ تعریف مراعات نظیر (تناسب) در اصطلاح ادبی: آوردن واژه‌هایی است در سخن که با یکدیگر ارتباط معنایی داشته باشند؛ به عبارت دیگر اجزایی از یک کل معنایی می‌باشند.

مثال نمونه‌هایی از آرایه مراعات نظیر (تناسب):

- (۱) من مسلمانم، / قبله‌ام یک گل سرخ / جانمازم چشمه، مهرم نور / دشت سجاده من (سهراب سپهری)
- ◆ در این شعر واژه‌های مسلمان، قبله، جانماز، مهر و سجاده ارتباط معنایی دارند. می‌توان گفت زیبایی و تناسبی که در بیت وجود دارد، از هم‌نشینی این واژه‌ها به وجود آمده است.
- (۲) هر کاو نظری دارد با یار کمان ابرو / باید که سپر باشد پیش همه پیکان‌ها (سعدی)
- ◆ واژه‌های کمان، سپر و پیکان در دسته ابزاروآلات جنگی قرار می‌گیرند و به علت ارتباطی که با هم دارند باعث به وجود آمدن آرایه مراعات نظیر می‌شوند.
- (۳) چترها را باید بست / زیر باران باید رفت (سهراب سپهری)
- ◆ واژه‌های چتر و باران باهم دارای ارتباط هستند و آرایه مراعات نظیر را می‌سازند.
- (۴) شب تاریک و بیم موج و گردابی چنین هایل / کجا دانند حال ما سبکباران ساحل‌ها؟ (حافظ)
- ◆ واژه‌های مرتبط: موج - گرداب - ساحل
- (۵) گرچه گاهی شهبابی / مشق‌های شب آسمان را / زود خط می‌زد و محو می‌شد / باز در آن هوای مه‌آلود / پاک‌کن‌هایی از ابر تیره / خط خورشید را پاک می‌کرد (قیصر امین‌پور)
- ◆ واژه‌های مرتبط: شهاب - آسمان - ابر - خورشید
- (۶) ناگهان / عشق / آفتاب‌وار / نقاب برافکند / و بام و در / به صوت تجلی / درآکند / شعشعه آذرخش‌وار / فروکاست / و انسان / برخاست. (احمد شاملو)
- ◆ واژه‌های مرتبط: آفتاب - شعشعه - آذرخش

تلمیح:

- ◆ تعریف تلمیح در لغت: اشاره کردن با گوشه چشم
- ◆ تعریف تلمیح در اصطلاح ادبی: آن است که سخنور در کلام خویش، به داستان، آیه، حدیث و مثل اشاره کند.

تلمیح، گنجاندن یک داستان بلند در سخنی کوتاه است که معانی بسیار را در کم‌ترین واژه‌ها جای می‌دهد و این ایجاز از جهت هنری بسیار مهم و قابل توجه است.

مثال نمونه‌هایی از آرایه تلمیح:

- (۱) نه خدا توانمش خواند نه بشر توانمش گفت / متحیرم چه نامم شه ملک لافتی را (شهریار)
- ◆ اشاره به حدیث: «لافتی الاعلی، لاسیف الا ذوالفقار»
- (۲) عشرتی دارم به یاد روی آن گل در قفس / عشق افکنده است با یوسف به یک زندان مرا (رهی معیری)
- ◆ اشاره به داستان زندانی شدن حضرت یوسف علیه السلام

۳) مجنون که به دیوانه‌گری، شهره شهر است / در دشت جنون همسفر عاقل ما بود (فرخی یزدی)

◆ اشاره به داستان لیلی و مجنون

۴) جانم ملول گشت ز فرعون و ظلم او / آن نور روی موسی عمرانم آرزوست (مولوی)

◆ اشاره به داستان حضرت موسی علیه السلام و فرعون

۵) یارب این آتش که بر جان من است / سرد کن زان سان که کردی بر خلیل (حافظ)

◆ اشاره به داستان حضرت ابراهیم علیه السلام و نمرود

۶) گرش ببینی و دست از ترنج بشناسی / روا بود که ملامت کنی زلیخا را (سعدی)

◆ اشاره به داستان حضرت یوسف علیه السلام و بانو زلیخا

🔗 لازمه دریافت معنی و زیبایی تلمیح یا شرط لذت بردن و بهره‌مندی از این آرایه، آگاهی داشتن یا آشنایی قبلی با آن داستان، آیه، حدیث، شعر و ضرب‌المثلی است که در بیت آمده است.

تضمین

تضمین در اصطلاح ادبی: آوردن آیه، حدیث، مصراع، بیت، اصل نوشته یا سخن دیگری را در شعر یا کلام تضمین گویند.

🔗 در تضمین شعر یا نوشته دیگران، اشاره به نام آن شاعر یا نویسنده لازم است؛ مگر آن که به دلیل شهرت، بی‌نیاز از ذکر نام باشد.

🔗 نمونه‌هایی از آرایه تضمین:

۱) حافظ از جور تو، حاشا که بگرداند روی / «من از آن روز که در بند توام، آزادم»

◆ حافظ در این بیت یک مصراع از غزل سعدی را تضمین کرده است.

۲) خیز تا خاطر بدان ترک سمرقندی دهیم / کز نسیمش «بوی جوی مولیان آید همی»

◆ حافظ در این بیت یک مصراع از شعر رودکی را تضمین کرده است.

۳) بهر این فرمود رحمان ای پسر / «کل یوم هو فی شأن» ای پسر

◆ مولوی یک آیه از قرآن را تضمین کرده است.

۴) درویش بی‌معرفت نیارآمد تا فقرش به کفر انجامد؛ «کاذَّبَ الْفَقْرُ أَنْ يَكُونَ كُفْرًا»

◆ سعدی در سخن خود، یک حدیث را تضمین کرده است.

۵) چه زخم چونای هر دم ز نوای شوق او دم / که لسان‌غیب خوش‌تر بنوازد این نوا را

◆ همه شب در این امیدم که نسیم صبحگاهی / به پیام آشنایی بنوازد آشنا را»

◆ شهریار در اثنای غزلش، بیتی را عیناً از حافظ آورده و آن را تضمین کرده است.

۶) مه من نقاب بگشا ز جمال کبریایی / که بتان فروگذارند اساس خودنمایی

◆ شده انتظارم از حد، چه شود ز در، در آیی / «ز دو دیده خون فشانم ز غمت شب جدایی

چه کنم که هست اینها گل باغ آشنایی»

◆ هاتف اصفهانی بیتی از غزل فخرالدین عراقی را تضمین کرده است.

لَفْ و نَشْر، تضاد و متناقض‌نما

◆ لَفْ و نَشْر در لغت ← لَفْ به معنی پیچیدن و نَشْر به معنی گستردن

لَفْ و نَشْر در اصطلاح بدیع ← هرگاه در کلام دو یا چند لفظ ذکر کنند؛ سپس دو یا چند لفظ دیگر از قبیل صفات یا افعال یا موارد دیگر بیاورند

و هرکدام از آنها به یکی از آن لفظها مربوط شود، لَفْ و نَشْر گویند.